Оно што говоре остварења

Две изложбе — сликара Николајевића у Галерији Матице српске и вајара Солдатовића у Салону 55

Николајевић. Материјално — на белом парчету хартије повучено је неколико кривуља. И неке црне мрљице су посејане ту и тамо по белој хартији. Ако би их неко испомерао, испретурао и изукрштао можда би настало нешто што се зове апстракција. Кривуље би немарно вијугале, мрљице би се кострешиле или уклупчавале, а ми би до миле воље могли да доживљујемо све што год нам падне напамет.

Уствари, нема ни кривуља ни тачкица. Ни белог папира нема. Има ширине, бескрајно много ширине, равничарске ширине која нас обухвата са свих страна, а ми газимо том равницом и пуним грудима удишемо прозрачни, непомични ваздух.

Непомични зато што је лето, наше лето — војвођанско — ливадарско. И све је тихо — и вода, и људи и животиње. И све је пуно живота и сунца.

А фактички нигде нема сунца. Фактички постоје мрљице, кривуље — лаки обриси дечака, рага, чамаца, бандера, кућа, дрвећа.. Једино је то конкретизовано, а остало — не постоји, али постоји. И — у томе је уметност.

Кривуље и мрљице... пада ми на ум да се сада много говори о упроћшавању онако како су толстојевци, у своје доба, говорили о упрошћавању. Формалистички. Опрошћавање се састојало у пуштању браде, орању уместо јутарње гимнастике и ношењу сељачке ношње од грубе тканине. Великом старцу су се могли опростити такви хирови, јер није у њима била његова снага. Али код осталих се радило о помодарству и требало их је шибати. И шибали су их. С правом.

Неки исто тако упрошћују. Помодарски. Просто изостављају што је могуће више елемената па се ките празнином коју су на тај начин добили.

То је упрошћено, а друго је једноставно. Упрошћено је осиромашено, а једноставност је лепа.

Николајевић ништа не изоставља. Николајевић даје много иако су атрибути његових цртежа сведени на минимум. Ако неколико црта могу да претворе празнину у простор — то је много. И више него довољно у том жанру.

★

Солдатовић. Кажу да је Мур препознао истог аутора у двема скулптурама које су стојале на различитим местима. То је запажено зато што је у питању био Мур, али то заиста није битно. Битно је да данас свако може да препозна Солдатовићеве радове, свако који је упознао његов суштински израз.

А дела су му различита. Врло различита. Чак и суштински. Она додуше, говоре истим језиком али не казују исто. То је добро.

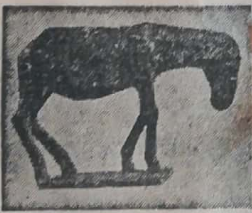

J. СОЛДАТОВИЋ: *Магарац*

Било би зло ако би језици обликовања били различити, а казивали исто. Било би то досадно као крештав глас папагаја који на шест наречја изговара једну те исту реч. А мислим да би се и код нас нашао по који вајар који је савршено једнако торокао и кад је правио зверског фашисту у шлему модела III Рајх и рашчеречен бубрег с поднасловом „жена која седи".

Шема је нешто што може да буде врло јасно, али је баш њена јасноћа опасна када се ради о људима и њиховим делима. Нарочито уметничким делима. Па ипак, морам да се послужим њоме.

Два основна акорда се сливају, — медитација и тежња. И чује се мелодија — врло нежна и треперава. То доживљујем али, нажалост, морам да будем одређенији да бих био довољно јасан.

На изложби видимо портрете животиња и људи. Они се не везују за одређену личност — сем једног: потрета Томе Росандића.

Животиње су акорд медитације — издвајам групу срна и рода, њихова мелодија претставља нешто ново у Солдатовићевом стваралаштву.

А мисли су тужне и суморне. Суморан призвук се осећа и у олињалом певцу, и магарцу и орлушини. И керуша је тужна. Керуша и „Росандић". Нарочито они. Они први што сам их набројао су причињечени нечим тешким као мора, а други су тужни зато што су изгубили најдраже — децу и младост. Туга би јечала из њих чак и када се не би знала легенда или истина о њима.

А акорд тежњи захвата издужене људе — сени и витке извијене жене. И страсног коња захвата овај акорд. Акорд тежње и чежње.

То је шематизовани доживљај.

J. СОЛДАТОВИЋ: *Гуска*

А остало? Остало — то је рапава техника, валовите површине срачунате на игру светлости, анатомска отступања с изразитим издужавањем тела уз вертикалну осу, широке и равне површине у моделирању, нарочито женских фигурина, сложена и арабескна композиција екстремитета („Роде", „Срне", „Музика"), тамна, зеленкастоцрна или сасвим црна патина...

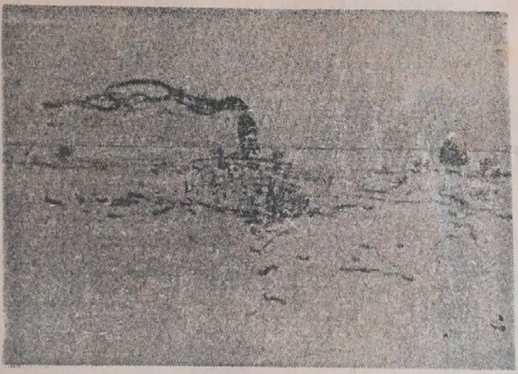

М. НИКОЛАЈЕВИЋ: *Лађа на Тиси*

Остало је прича о ликовним елементима.

★

Јесу ли Николајевић и Солдатовић експоненти неких мање-више одређених естетских струјања?

„Не верујем — како каже Хендрик ван Лун — да је много заиста добрих уметника икада себи озбиљно разбијало главу естетским теоријама које су данас тако популарне". Не верујем да су се заиста добра дела морала много и речито правдати, пошто су она речитије говорила сама за себе. Само епигонска и мутава уметност тражи адвокате. Није било, нити постоји опасност да тупоглави ауторитети униште истинску уметност, нити адвокатске сламке бачене у море теорије могу ишта да спасу. Савременици који су заиста осећали ликовни језик варали су се ређе, но што су погађали. Од онога што су они сахранили васкрсло је само понешто, али је више тога неповратно умрло. Само, више се памте фрапантни изузеци. Ако се пак ради о принципијелном примању или одбијању онога што има специфично савремено обележје, верујем — свако „булажњење" није модерно, али ни сваки модернизам није „булажњење". Према томе, у том погледу, слободан сам да будем беспринципијелан. И тако сам беспринципијелно пришао двојици уметника толико различитих и по материјализацији, и по експресији, и по темпераменту. Покушао сам штурим речима да пренесем на оне који још нису видели њихов последњи израз оно што су мени рекла њихова стварања.

Виктор ДМИТРИЈЕВ

Јован Солдатовић: Хармонија

---

yagba rmált lira

SZOLDATOVICS fia
lasági képzőművé-
dekes szobrokkal mu
be a noviszádi mű-
nségnek. Az „Ifju-
ün" állandó tárlat-
közzétette ujabb-
alkotásait. Kiállitása
árult, értékes anyaga
mli, hogy rövid visz-
szatekintésben méltassuk.

Művészetét lirai vonás jellemzi. Átszellemült arcok, elnyujtott idomu alakok, enyhén és mértékkel torzitott formák határozzák meg az expresszionizmushoz sorolható stilusát. Mindezek a szobrászatát jellemző elemek — az elvékonyitott formák, karcsu idomok — mégis harmónikus egészet alkotnak, visszatükrözik a művész helyes meglátásu és egyéni térbeli elképzelését.

Az „Örök bálvány", (az édesanyát és gyermekét ábrázoló szobor), a harmónikus megoldások lirai szövésü művészét mutatják be. A „Zene" nevü szobor leányalakja valószinütlenül karcsu, légies termetével szinte a valóságtól elvonatkoztatottnak tünik — igaz agyagban formált lira. Mégis érezhető, akárcsak a többi szobornál hogy alkotója reális meglátást, elképzelést akar vele kifejezni. A leegyszerüsités, a torzitás sem felejteti el Szoldátovics szobrainak nézőjével, hogy alkotójuk az életből, a valóságból meriti ihletének tárgyait.

Jovan Szoldátovics tehetséges művész, kérdéses azonban, hogy a szobrain gyakran fellelhető aszketizmus, amely a középkori szerb festészetet jellemzi, nem hat-e ma már kissé elavultan, s idegenül.

Állatszobrai, különösen a szenvedélyt megtestesitő ágaskodó paripa, továbbá a „Szuka" és a többi szobor is tehetséges és lendületesen kibontakozó művészt mutattak be nekünk.

Y. G.